

Svetový deň zdravia 2021

Svetový deň zdravia 2021 je venovaný otázke Rovnosti v zdraví. V čase, keď pandémia koronavírusu zdôraznila význam sociálnych determinantov zdravia a rovnosti v zdraví je potrebné podporiť medzisektorovú spoluprácu v oblasti budovania faktorov odolnosti a pripravenosti na núdzové situácie. WHO vyzýva na meranie, posudzovanie a riešenie sociálnych determinantov zdravia a zdravotných nerovností a ich dopadu na výsledky zdravia.

Determinanty zdravia sú faktory, teda príčiny a podmienky, ktoré komplexne pôsobia na zdravie človeka. Ide o súbor vnútorných a vonkajších vplyvov.

Základné determinanty, ovplyvňujúce zdravie človeka

- životný štýl (váha ukazovateľa 50-60%)
- genetický základ (váha ukazovateľa 10-15%)
- socioekonomické a prírodné životné prostredie (20-25%)
- zdravotná starostlivosť (10-15%).

Sociálne životné prostredie charakterizujú sociálne determinanty zdravia : ekonomická úroveň rozvinutosti spoločnosti (bývanie, spotreba domácností), pracovné prostredie, sociálne zabezpečenie a úroveň medziľudských vzťahov.

Zdroj : Newsletter Prevence marec 2021

Determinanty zdravia

Determinanty zdravia **sú faktory**, teda príčiny a podmienky, ktoré **komplexne pôsobia na zdravie človeka**.

Zdravie človeka je teda zložitým spôsobom podmienené (determinované) kladným i záporným spolupôsobením súboru vnútorných a vonkajších vplyvov.

Základné determinanty, ovplyvňujúce zdravie človeka sú:

- životný štýl (váha ukazovateľa 50-60%)
- genetický základ (váha ukazovateľa 10-15%)
- socioekonomické a prírodné životné prostredie (20-25%)
- zdravotná starostlivosť (10-15%)

Význam zdravotnej starostlivosti nie je teda natoľko významný, ako sa všeobecne očakáva !!!

Z hľadiska možností ovplyvnenia determinánt zdravia je potrebné ich rozdelenie nahliadať ako na determinanty:

1./ individuálne (životný štýl)

2./ faktory prostredia (prírodné, sociálne, zdravotná starostlivosť)

Prírodné životné prostredie je nevyhnutné pre život človeka vôbec. Presadzovanie ekologického správania spoločnosti a jednotlivcov v záujme zachovania prírodnej rovnováhy musí byť základným princípom politiky štátu. **Obnoviteľnosť prírodných zdrojov nie je neobmedzená**. Hospodársky rast nemôže byť prioritou prezieravej štátnej politiky najbližšieho obdobia vo vývoji spoločnosti, najmä nie ako veličina vytrhnutá a interpretovaná účelovo a nezávisle na hospodárení štátu s verejnými financiami vôbec. Z hľadiska priemyselnej výroby musí ísť už v blízkej budúcnosti o **striedmosť vo využívaní prírodných zdrojov** a „pretváranie prírody“ musí ísť cestou intenzifikácie výroby s vysokou pridanou hodnotou produkcie, závislou na uplatňovaní inovatívnych technológií, s využívaním obnoviteľných energetických zdrojov. Na **princípe zásadného šetrenia na výdavkoch štátu** (korupcia), **na reforme sociálneho systému** a **na rozvoji služieb** (ako terciárneho sektora ekonomiky), musí byť založená **priorita vyrovnaného štátneho rozpočtu** a umorenia štátneho dlhu. Prebytky štátneho rozpočtu budú smerované do investícií do životného prostredia, do rozvoja priemyselných technológií budúcnosti, a na rozvoj sociálneho zabezpečenia s cieľom **rozvoja a zvyšovania kvality života jednotlivca v spoločnosti**, nie na zvyšovanie „životnej úrovne“ (mate-riálneho zabezpečenia jednotlivca).

Sociálne životné prostredie charakterizujú sociálne determinanty zdravia.

- ekonomickú úroveň rozvinutosti spoločnosti (bývanie, spotreba domácností)
- pracovné prostredie
- sociálne zabezpečenie a úroveň medziľudských vzťahov.

Práca formuje človeka ako biopsychosociálnu bytosť.

Pracovný potenciál je časť zdravotného potenciálu jedinca, ktorá ovplyvňuje jeho možnosti pracovného uplatnenia. Pracovné podmienky vytvárajú v interakcii s pracovným potenciálom človeka pracovné požiadavky. Ak pracovné požiadavky presahujú možnosti adaptácie na jedinca, prekročením pracovného potenciálu, môže dôjsť k poruche zdravia a strate pracovnej schopnosti.

Zmyslom sociálneho zabezpečenia je podpora a vytvorenie podmienok pre rozvoj **sociálnej kohézie**, ktorá je definovaná ako kvalita sociálnych vzťahov založená na existencii dôvery, **vzájomného uznania záväzkov** a rešpektu v komunitách aj v širšej spoločnosti.

Sociálny gradient je definovaný ako vplyv úrovne sociálno-ekonomických faktorov na zdravie. Uznáva sa za štatisticky dokázané, že jedinci nižšieho socioekonomického postavenia (vyjadreného kvalitou materiálneho zabezpečenia – spotreby domácnosti a úrovňou dosiahnutého vzdelania) sú častejšie chorí ako „bohatí“. Sociálne príčiny teda prispievajú k rozdielom vo výskyte chorobnosti a úmrtnosti medzi sociálnymi skupinami. Čím dlhšie žijú ľudia v stresujúcich, sociálno-ekonomicky nevýhodných podmienkach, tým väčší negatívny dopad má táto situácia na ich zdravie.

sedláková

Smerovanie verejného zdravotníctva z pohľadu WHO

Čo ovplyvňuje zdravie v 21. Storočí

- Demografické zmeny
- Zmenený charakter chorobnosti a úmrtnosti
- Zmenený charakter ohrozenia zdravia
- Prehlbujúce sa nerovnosti v zdraví
- Veda, výskum, vývoj zdravotníckych technológií
- Rastúci vplyv a meniaci sa úloha občanov
- Zdravie ako politická, ekonomická a spoločenská kategória:
 - „Zdravie je najväčšie bohatstvo“
 - Zdravie (je) vo všetkých politikách
- Globalizácia zdravia

= determinanty zdravia

Determinanty zdravia

Determinanty demografické

- Vek, pohlavie, etnicita
- + genetická determinácia (predispozícia) ...Málo ovplyvniteľné

Determinanty behaviorálne = životného štýlu / **rizikové faktory**

- tabak, alkohol, výživa, pohybová aktivita, sexuálne správanie
- ...Veľmi ovplyvniteľné jednotlivcom (40%)

Determinanty biologické

vysoký TK, nadváha, obezita, zvýšený krvný cukor, cholesterol..
...Ovplyvniteľné zdrav. star. a jednotlivcom

Determinanty socio-ekonomické

- chudoba, vzdelanie, **zdravotná starostlivosť**,
- rasová, náboženská a iná príslušnosť....
- „vonkajší svet“, závisia od vyspelosti jednotlivca a spoločnosti.

... Ovplyvniteľné danou spoločnosťou a jej prioritami